

О третману шума у условима привредног развоја Црне Горе*)

Последњих година Црна Гора доживљава убрзанији привредни развој, што се нарочито огледа у подизању нових индустријских објеката за прераду дрвета, за енергетику и обојену металургију, у изградњи и модернизацији саобраћајне мреже, а, са тим у вези, у изградњи туристичких објеката и развоју туристичке привреде.

Овакав убрзанији привредни развој огледа се и у све већем притиску коришћења једног дијела простора на узаном појасу уз морску обалу (на Црногорском приморју) и у рјечним долинама (односно у најнасељенијим дијеловима Републике). Долине ријека представљају природне правце за изградњу саобраћајница, пружају повољне услове за развој насеља, за развој пољопривреде и изузетно повољан простор за изградњу већег броја хидроакумулационих језера за коришћење енергетског потенцијала планинских ријека. Приморје, са повољним климатским условима, мноштвом пјешчаних плажа и побољшаним саобраћајним везама, представља атрактиван простор за развој туристичке привреде, посебно у условима који омогућавају комбинацију са планинским туризмом. Простор ван овог, који, у ствари, представља крашке и планинске површи, знатно је мање под утицајем човјека, што је добрим дијелом последица напуштања села и миграције у већа насеља и у друге регионе. Значи, једна од карактеристика привредног развоја Црне Горе последњих година јесте концентрација становништва и привредних фондова у узаном простору поред мора и у долинама ријека, док остали простор,

*) Саопштење на савјетовању: Утврђивање и друштвено вредновање општекорисних функција шума — Београд, јуна 1971.

због недовољне савладаности простора, тежих климатских услова и др., прати ове процесе знатно лаганијим интензитетом.

И будући привредни развој Црне Горе, према предвиђањима, заснива се у првом реду на развоју енергетско-металуршког привредног комплекса, затим на развоју индустрије за прераду дрвета, на развоју туристичке привреде и саобраћају. То практично значи да се будући привредни развој заснива, у првом реду, на искоришћавању природних извора и геопрометног положаја овог подручја. Тај привредни развој, природно, захтијева да се развој ових дјелатности не посматра одвојено. Као што се развој индустрије за прераду дрвета не може посматрати независно од шумског фонда, развој хидроенергетике не може се посматрати одвојено од режима отицања вода, а овај, опет, одвојено од стања и политике у газдовању шумама. Развој туристичке привреде не може се замислити без одговарајуће политике чувања шумских површина које доприносе атрактивности предјела и рекреацији и одмору човјека. Без обзира на то што су разна политичка и економска збивања у прошлости оставила свој печат кроз различито третирање шумског богатства и утицала на формирање његове садашње физисномије, шуме представљају једно од највећих природних богатстава Црне Горе. Од укупне њене површине на шуме и шумска земљишта отпада око 44⁰/₁₀₀ а на саме шуме око 38⁰/₁₀₀, док на једног становника долази око 1 ха шуме, што представља највећу релативну шумовитост у земљи. По привредном значају дијеле се у два карактеристична региона: јужни, који захвата подручје крша, и сјеверни, гдје се налазе углавном све шуме које по данашњим мјерилима имају посебну, тј. експлоатациону вриједност. На основу шума сјеверног региона развиле су се, за прилике у Црној Гори, релативно јаке дјелатности шумарства и прераде дрвета, које у економици Републике заузимају значајно мјесто.

Не упуштајући се овдје у све општекорисне функције шума и њихов допринос друштву у разним видовима, желио бих да истакнем нужност измјене третмана шумског фонда од стране друштва и нужност предузимања мјера за њихово побољшање, у циљу ефикасног остваривања заштитне функције од веома развијених ерозионих процеса на нашем подручју. У Црној Гори захваћене су ерозијом знатне површине земљишта, чиме су угрожене саобраћајнице, подигнути објекти, пољопривредне површине, плаже — једном ријечју, угрожен је цјелокупан нормалан живот и то баш на овом простору интензивније привредне активности. Ерозиони процеси највише су развијени на Црногорском приморју, гдје је регистровано 47 бујичних водотока, укупне површине слива око 320 km², што чини 27⁰/₁₀₀ цјелокупне територије. Затим у сливовима Пиве, Таре и Љима, гдје је регистровано још око 90 бујичних водотока различитог интензитета, који се сваки

даном појачава, као последица нарушавања прилика у сливу претјераним сјечачама, пробијањем саобраћајница и изградњом хидроенергетских објеката.

Изградњу разних привредних објеката прати потпуно одсуство било какве заштите земљишта од ерозије, односно заштите тих објеката од бујица и наноса. Нећу претјерати ако кажем да од 1963. године практично није подигнут ни један објекат чија би намјена била заштита од ерозије земљишта. Пошумљена је симболична површина еродираних површина. Шумско-културни радови у смањеном, управо скромном обиму обављају се углавном ради побољшавања постојећих шума. Узгред да напоменем да је кроз Црну Гору последњих година направљено 360 km јадранског пута, да пруга Београд — Бар пролази територијом Црне Горе у дужини од 170 km. Повољност са гледишта заштите од ерозија представља чињеница што добар дио (око 50 km) пролази испод земље — тунелима. На ријеци Пиви подиже се велико хидроакумулационо језеро за хидроелектрану на Мратињу, међутим, до сада није утрошен, а не предвиђа се ни да се ускоро утроши, ни један динар за побољшање шумског фонда или за антиерозионе радове, мада је само у једном дијелу слива ове акумулације — у сливу притоке Буковице, регистровано 40 бујичних токова, од којих половина врло високог коефицијента разорености, који ће, како се предвиђа, у будуће језеро уносити око милион m^3 наноса годишње и тиме скраћивати вијек трајања ове акумулације.

Успјешно развијање саобраћаја у Барској луци и изградња Бара у многоне зависе од уређивања бујица Жељезнице, која се улива у барски залив, и Рикавца, чије је скретање тунелом у море омогућило изградњу Барске луке. Овдје бих хтио да истакнем какав је значај придаван уређивању бујица и пошумљавању бујичних сливова у прошлости. Увиђајући значај уређивања бујица, аустроугарске власти су у другој половини прошлога вијека (1880. год.) приступиле њиховом систематском уређивању у Боки. Ови радови су и касније настављени тако да данас у овим бујицама има око 2 000 разних антиерозионих прађевинских објеката, чија количина зидова износи око 130 000 m^3 , а пошумљене еродиране површине доприносе, осим заштите земљишта, и атрактивности овог подручја. Ефекат ових раније предузетих мјера данас је од непроцјењиве користи.

Шумскопривредне радне организације, нарочито на подручју крша, немају могућности за обављање већег обима шумско-узгојних радова, и њихова се дјелатност своди углавном на експлоатацију ради стварања дохотка. Препуштање бриге о шумама само радним организацијама које њима газдују апсурд је нашег система, јер шуме нијесу добро само радних организација и радних

људи који од њих остварују своје дохотке, већ су добро читавог друштва, и имају значај за читаво друштво. Исто тако, ни саме радне организације које газдују шумама не могу се обавезати да обезбјеђују већа средства и своју активност у неопходној мјери усредсриједе на обнову и подизање шума. Посебно не оне које не обављају готово никакву експлоатацију, већ им се дјелатност своди практично на чување и заштиту постојећих шумских површина. Као посљедица недовољне бриге о чувању шумског фонда дошло је до девастације знатног дијела шумских површина, до измјене природне структуре шумског фонда, до губитка продуктивних способности једног дијела површина шумског земљишта. Данас се врши јак притисак на шуме у циљу обезбјеђења сировине за предимензионирану примарну прераду дрвета. Тај притисак се чини у првом реду на отворене шуме, ближе саобраћајницама и прерађивачким објектима, док неотворене шуме остају још ван утицаја интензивније експлоатације. Овакав однос према шуми, који је првенствено резултат притиска за остварење дохотка и егзистенцију запослених у радним организацијама шумарства и прераде дрвета, доводи често до занемаривања основних принципа трајности газдовања. Шумарски стручњаци појединачно, без организованог дјеловања кроз Савез инжењера и техничара шумарства, нијесу у стању да се одупру разним локалистичким притисцима и тенденцијама које готово увијек пренебрегавају шири интерес свога краја, а да и не говоримо о интересима других региона. Ово се у првом реду односи на обим сјеча за индустријску прераду, које се обављају у сјеверном дијелу Републике, односно у шумама које се налазе у сливовима Пиве, Таре, Лима и Ибра. На другој страни, може се закључити да је посљедњих година обим сјеча за потребе домаћинства у паду, као посљедица смањења броја становништва на селу и измјене његове радне активне структуре, замјене извора топлотне енергије другим изворима и др. Ово има за посљедицу поправку стања једног дијела шума, нарочито на шумским површинама у региону крша. Одсуство човјека и стоке на овим подручјима утицали су да је створен такав тип шуме, у којима је сада нужна интервенција човјека: чишћење, проређивање и сл., чиме би се могло да ове шуме постепено постају квалитетније.

Стање у третману шумског фонда, с обзиром на његов значај у Црној Гори, нужно је мијењати. Цијенити вриједност шума само кроз вриједност дрвета и вриједност дохотка који се у шумарству остварује не може се прихватити као оправдано, и зато је нужно обезбиједити системским рјешењима такве односе тјде би друштво имало већи утицај на исправно вођење шумскопривредне политике и преузело обавезу да обезбјеђује одговарајућа средства за финансирање програма обнове и гајења шума. Не може се ничим правдати необавезност других дјелатности зави-

сних од стања шумског фонда да улажу средства за његово побољшање и обнову.

Сматрам на крају да не постоји дилема званичне верификације значаја и приоритета који се даје шумској привреди у економици Црне Горе, што се може видјети у свим пројекцијама, било да се ради о краћем или о дужем року. Може се ипак констатовати да исти нијесу у пракси добили адекватан израз, посебно кроз механизам и институције привређивања. Како у садашњој етапи нашег друштвено-економског развоја компетенције из ове области прелазе на републике, тј. у оквиру који су ближи реалним специфичностима подручја, морамо тежити комплекснијем и реалнијем рјешавању битних питања у третману шумског фонда.

Сматрам, наиме, да се нужно изборити за двије ствари при регулисању односа у нашем систему у погледу одржавања и обнове шумског фонда. (1). Да радне организације које газдују шумама, у зависности од коришћења, односно експлоатације и остваривања прихода, односно дохотка, или на други начин, остварују редовно одређен обим шумско-узгојних радова, уз повољности које би механизмом привређивања требало обезбиједити за ове сврхе и (2) да се формирањем одговарајућих фондова на нивоу Републике или ужих територијалних јединица, које би формирале друге зависне дјелатности (саобраћај, електропривреда, туризам и др.) створе услови за остваривање програма радова на обнови постојећих шума и на повећавању шумских површина. Тиме би се утицало да се стање шумских површина побољша, што би благотворно дјеловало на услове живота и рада на овом подручју.

ТИМОЧАНКА — НОВА СОРТА ПШЕНИЦЕ

Савезна комисија за признавање сората, на састанку од 18. VI 1971. године, признала је Тимочанку за нову домаћу сорту пшенице чији је аутор проф. др Александар Ђокић.

Главни циљ при стварању нове сорте био је да се створи сорта за интензивне услове производње, која би могла поднијети гајење на плоднијим земљиштима, уз веће дозе минералних ђубрива, без бојазни од полијегања усјева. Овдје треба убројити и остале позитивне особине без којих се не може замислити признавање нове сорте, а то су, у првом реду, висока родност, одличан квалитет брашна и хљеба, велика отпорност против суше, ниских температура (мразева) и опаснијих болести.

Рад на селекцији Тимочанке почео је 1960. год.

Прије пријављивања Комисији, новостворена селекција (генотип) била је провјерена кроз више микроогледа од стране аутора, и пошто је испољила велику родност, затим велику отпорност против полијегања, уз високу хектолитарску тежину зрна, пријављена је 1967. год. Комисији за признавање сората.

У току трогодишњих огледа (1968, 1969. и 1970) у огледној мрежи Комисије, а на 20 пунктова који представљају пет производних подручја за пшеницу, Тимочанка је гајена у конкуренцији са стандардним страним сортама (Либелула и Безостаја — 1) и осталим новоствореним домаћим селекцијама пшенице, гдје је у три подручја дала већи принос од Безостаје — 1, а у два подручја је била на нивоу Безостаје. У свим подручјима просјечан принос углавном је био на нивоу Либелуле.

Већи принос од Либелуле остварен је са Тимочанком у следећим огледним мјестима: Лесковцу, Пећи, Осијеку, Доњем Михољцу, Новој Градишки, Загребу, Старшу, а већи од Безостаје у огледним мјестима: Србобрану, Ваљеву, Зајечару, Осијеку, Бијелини, Доњем Михољцу, Новој Градишки, Бања Луци, Титограду, Старшу.

Највећи просјечни трогодишњи приноси ове сорте постигнути су у: Србобрану — 59,71 тс/ха (у 1968 — 61,4 тс/ха, у 1969 — 66,96 тс и 1970 — 55,76 тс/ха); затим у Осијеку 59,07 тс/ха (1968 — 69,12 тс/ха, 1969 — 54,08 тс и 1970 — 54,0 тс/ха); у Бања Луци 54,27 тс/ха (1968 — 58,28 тс/ха, 1969 — 56,40 тс/ха и 1970 — 48,12 тс/ха); у Скопљу 56,13 тс/ха (1968 — 47,38 тс/ха, 1969 — 58,40 тс и 1970 — 62,60 тс/ха) итд.

Ови резултати могу се допунити и резултатима из огледа у 1971. у Зајечару, гдје је принос зрна износио од Тимочанке 71 тс/ха, од Хибрида 013-69 тс/ха, од Либелуле 66 тс/ха итд.

Резултати из микроогледа 1971. године на ПИК-у „Тамиш“ у Панчеву били су: Тимочанка 63,8 тс/ха; Либелула 57,0 тс/ха, Безостаја 1-57,48 тс/ха и Хибрид 013-57,92 тс/ха.

Наведени резултати јасно указују да су са Тимочанком остварени високи приноси зрна у различитим производним подручјима пшенице, под различитим агроколошким условима, у првом реду климе и земљишта.

Морфолошке и биолошке особине: клас је Тимочанке бијеле боје са осјем и зрном црвене боје. Биљке су 5-6 cm веће него у Либелуле. Ранија је од Безостаје просјечно 3-4 дана. Отпорнија је против ниских температура од Либелуле. Отпорнија је против полијегања од Безостаје, а за нијансу и од Либелуле. Боља је од Либелуле у погледу отпорности према *Puccinia recondita*, а од Безостаје према *Erysiphe graminis* (пепелнице). Отпорнија је против суше и од Либелуле и од Безостаје — 1.

Квалитет брашна и хљеба. Има одличан квалитет брашна и хљеба. Према резултатима испитивања квалитета рода 1970. год., која је била релативно неповољна за квалитет зрна пшенице, са огледних мјеста: Нови Сад, Крагујевац, Осијек и Загреб установљена је квалитетна група б1 (просјечан квалитетни број 58,10 — за сва четири огледна мјеста, а у Осијеку 64,2; у Крагујевцу 63,5 и у Новом Саду 61,3).

Од осталих хемијско-технолошких особина зрна проценат је био сљедећи:

- % сировог протеина 14,74 (Безостаје 14,55);
- % влажног лијепка 42,51 (Безостаје 41,30);
- моћ упијања воде 61,20 (Безостаје 64,0);
- степен омекшавања 75;
- количина хљеба 138,20 (Безостаје 140);
- запремина хљеба 367.

Физичко-механичке особине зрна биле су изражене на сљедећи начин: стаклавост зрна 72,06% (просјек за сва четири огледна мјеста), а у Осијеку посебно 93,75% и Новом Саду 85,25%.

Просјечна (трогодишња) хектолитарска тежина зрна била је врло висока у неким огледним мјестима: у Новом Саду 80,22 (Безостаје 81,87); у Пећи 81,25 (Безостаје 80,12); у Бањалуци 78,38 (Безостаје 79,59); у Љубљани 79,46; у Скопљу 78,27; у Крагујевцу 78,44; у Осијеку 78,60; у Бијељини 79,96 kg, а трогодишњи просјек свих 20 огледних пунктова 77,66 kg, што представља одличан резултат.

Тежина 1 000 зрна била је такође велика: за сва огледна мјеста у трогодишњем просјеку 41,47 g (Безостаје 43,89, Либе-луле 39,63 g), а посебно у Скопљу 45,0 g; у Бањалуци 43,22 g; у Новој Градишци 44,30 g; у Ваљеву 43,25 g; у Сремској Митровици 52,10 g, у Новом Саду 43,71 g, итд.

На бази свих овдје, укратко наведених резултата, сорта Тимочанка дала је одличне резултате широм наше земље, не само у погледу квалитета зрна већ и у погледу високе родности и низа физиолошких особина, а у првом реду велике отпорности против полијегања, суше и ниских температура, те заслужује да се шири у производњи.

Због велике отпорности против полијегања, нарочито пого-дује њено гајење у условима интензивне производње на социјалистичком сектору јер може да поднесе веће дозе минералних ђубрива.

1971. године произведено је око 15 вагона сјемена ове сорте и са њом су одлични резултати остварени на огледном пољу Завода за пољопривреду у Зајечару и на Пољопривредним добрима у Салашу, Зајечару, Будисавцима, Гусару, Инђији итд. Заинтересовани произвођачи за сјеме Тимочанке могу се обратити Заводу за пољопривреду у Зајечару, под чијом се стручном контролом производе основне категорије сјемена.

Инж. Љубо Павићевић

II СИМПОЗИЈУМ О МЕДИТЕРАНСКИМ КОРОВИМА

(Матера, Италија, 28. април — 2. мај 1971)

Други симпозијум о медитеранским коровима организовао је Европски савјет за проучавање корова (E. W. R. C.), у заједници са Италијанским друштвом за фитијатрију (S. I. F.). Симпозијум је одржан у Матери, малом граду на југу Италије, при-

лижно подједнако удаљеном од Јадранског и Јонског мора. Учествовало је око 40 стручњака из разних, претежно медитеранских земаља и већи број стручњака из Италије.

Поднијети реферати односили су се на коровску флору и сузбијање корова у житима, воћњацима, виноградима, поврћу, памуку и другим културама, а неколико реферата било је посвећено екологији најзначајнијих медитеранских коровских врста. Кроз дискусију компетентних стручњака измијењена су мишљења о истакнутим проблемима и постигнутим резултатима. О проблемима медитеранских корова у нашој земљи поднијет је, на жалост, само један реферат. Реферати са симпозијума биће објављени у посебном зборнику.

Последња два дана симпозијума изведена је стручна екскурзија ради упознавања учесника са пољопривредом Јужне Италије и проблемима у вези са сузбијањем корова.

Др Милорад Мијушковић

СИМПОЗИЈУМ О ТРАВНИМ КОРОВИМА

(Охрид, 9-11. VI 1971)

Македонска академија наука и умјетности и Југословенски пољопривредно-шумарски центар (Комисија за борбу против корова) организовали су симпозијум посвећен травним коровима и њиховом сузбијању, који је одржан у Охриду од 9-11. јуна 1971. Симпозијуму је присуствовало велики број стручњака из свих крајева наше земље, а и неколико гостију из других земаља.

Реферати поднијети на симпозијуму односили су се на фитоеколошка, биолошка и еколошка проучавања како једногодишњих, тако и вишегодишњих травних корова, као и на могућност њиховог сузбијања у разним културама одговарајућим хербицидима. Они одражавају напредак који је у овој области у последње вријеме постигнут, и оправданост да се травни корови третирају на једном посебном симпозијуму. Поднијета саопштења биће објављена у зборнику који ће издати Македонска академија наука и умјетности.

Посебно признање треба одати домаћинима за срдчан пријем и одличну организацију симпозијума, што је омогућило да рад протекне у пријатној атмосфери. Учесници симпозијума има-

ли су прилике да разгледају и историјске знаменитости Охрида, а екскурзија у Пелагонију омогућила им је да обиђу огледе са пријемом хербицида у пшеници, сунцокрету и репи.

Др Милорад Мијушковић

САВЈЕТОВАЊЕ О УТВРЂИВАЊУ И ДРУШТВЕНОМ ВРЕДНОВАЊУ ОПШТЕ КОРИСНИХ ФУНКЦИЈА ШУМА

Савез инжењера и техничара шумарства и индустрије за прераду дрвета Југославије организовао је 24. јуна 1971. год. у Београду веома успјело једнодневно савјетовање са темом: УТВРЂИВАЊЕ И ДРУШТВЕНО ВРЕДНОВАЊЕ ОПШТЕ КОРИСНИХ ФУНКЦИЈА ШУМА. За ово савјетовање је публикован веома добар материјал, који се састоји од основног реферата „Проблем утврђивања и вредновање општекорисних функција шума“, чији су аутори др инж. Велизар Велашевић и мр. инж. Светислав Дамјановић и пратећих материјала: Шума као регулатор воде и конзерватор тла од Ахмета Бишчевића, реферати са семинара „Gozd in okolje v Sloveniji“ и радови иностраних стручњака објављених поводом Међународне године заштите природе.

Сврха савјетовања и задаци СИТШИДИЈ јасно су истакнути у уводном дијелу наведене публикације од стране инж. Косте Табаковића, председника Савеза. „Одржавање савјетовања о значају и обиму опште корисних функција шума резултат је сазријевања једног проблема који је заједнички не само шумарству Југославије него шумарству многих земаља и ширих региона. Могло би се оправдано рећи да је ово један од доминантних проблема свјетског шумарства“. Увиђајући значај овог проблема спонтано се јавила идеја у више стручних организација и установа о одржавању оваквог савјетовања. Посебно је таква идеја била веома присутна и на I конгресу о водама, 1970. године, а ово савјетовање може се сматрати његовим логичким наставком.

„У предмету нашег савјетовања“ — истиче даље инж. Табаковић — „основни је проблем, бар како га ми видимо, у неријешеним односима између шумарства као привредне гране, коме је стављена у дужност брига о шумама, шикарама и свим другим деградираним и неплодним површинама, и неких привредних грана и друштва у цјелини који се појављују као уживаоци оп-

штекорисних функција шума. Наиме, познато је да шуме имају разноврсне улоге. Једна је у производњи дрвета, што је обухваћено тзв. привредном функцијом, а читав низ других обухваћен је појмом општекорисних функција шума. Положај шумарства у оквиру нашег друштвено-политичког и економског система регулисан је тако што су створене извјесне полазне поставке и елементи за извођење друштвеног рачуна у области производње дрвета, тј. привредне функције шума. Остало је потпуно отворено питање обавеза које проистичу из општекорисних функција шума. Као њихови уживаоци јављају се друштво у цјелини и поједине привредне гране (водопривреда, електропривреда, саобраћај, пољопривреда, туризам и др.) који у погледу одржавања или проширивања шумског фонда немају никаквих обавеза. Оне су остале шумарству, иако оно за одржавање ових функција није ништа више заинтересовано од било које друге привредне гране. Од овако несређених односа и неспоразума не трпи само шумарство него, у првом реду, друштво, као цјелина. Огромне свакогдишње штете које настају услед ерозије земљишта поплава, загађености ваздуха и воде и др. посљедица су ових неријешених односа, тј. немогућности шумарства да само ријеша и оне задатке и испуни обавезе који су му неоправдано наметнути. Сврха је овог савјетовања у томе да допринесе сагледавању узрока и чинилаца који су довели до оваквог стања, и да кроз пружене материјале допринесе њиховом разрјешавању“.

Краће уводно излагање на почетку савјетовања поднио је мр. Светислав Дамјановић, сарадник Института за шумарство и дрвну индустрију у Београду. Он је посебно указао на значај шума у стварању услова за нормалан живот људи, нарочито на значај шума и шумског дрвећа у околини насеља. Данашњи човек је угрожен разним дјеловањима штетних гасова, буке, зрачења, живот је постао сувише динамичан услед неочекиваног и убрзаног техничког прогреса. Такав живот захтијева чешће враћање шуми, као природном омбијенту, и коришћењу њених благодети.

На савјетовању је вођена врло корисна дискусија о општекорисним функцијама шума и о неопходности другачијег третмана шумског богатства од стране друштва. Истакнуто је, нпр., да рјешење проблема поплава у Посавини или у другим предјелима наше земље, или шире, не лежи само у подизању огромних насипа дуж рјечних обала већ у чувању и обнављању шумског фонда. „Ко господари брдима — господари и равницом“ — поновљена је у дискусији стара и позната изрека. Сви су дискутанти истакли да брига о шумама мора постати брига читавог друштва, а не само малог броја радних организација које газдују шумама и које у садашњим условима привређивања не налазе могућности и интересе за веће шумско-узгојне захвате.

Дискусија је у многоме обогатила и поткријепила постојеће материјале о проблему којим се савјетовање бавило. Формирана је комисија чији је задатак да на основу материјала и дискусије припреми закључке, који ће бити достављени надлежним друштвено-политичким и привредним органима. Закључено је да би било веома корисно да се материјали и дискусија са овог савјетовања штампају у посебној књизи, што ће бити и урађено.

Инж. Вељко Мартиновић

ЗАКЉУЧЦИ САВЈЕТОВАЊА О УТВРЂИВАЊУ И ДРУШТВЕНОМ ВРЕДНОВАЊУ ОПШТЕКОРИСНИХ ФУНКЦИЈА ШУМА

Савез инжењера и техничара шумарства и индустрије за прераду дрвета Југославије представља организацију која обухвата око 6 000 инжењера и техничара запослених у привредним организацијама и установама шумарства и прераде дрвета.

Кроз своју свестрану друштвену активност он се афирмирао, између осталог, и као најпозванија и независна стручна трибина на којој су разматрани проблеми значајни за ове привредне области и друштво у цјелини. То потврђују многа савјетовања, посебно она посвећена питањима дугорочног и средњорочног развитака ових привредних грана, кадровским проблемима и др. У свим овим акцијама Савез инжењера и техничара окупио је истакнуте стручњаке и остале раднике који су на врло документован и одговоран начин износили своја мишљења и ставове.

У отвореним и демократским размјенама мишљења заузимају ставови за које се с пуним правом може рећи да представљају ставове и мишљење цјелокупне струке шумарства и прераде дрвета.

У садашњим условима даље демократизације нашег друштвеног и економског развитака, организације Савеза инжењера и техничара Југославије треба да постану још значајнији фактор

за бржи технички и привредни развој земље и повезивање свог чланства са интересима друштвене заједнице. Из тога проистиче увјереност да у садашњој и будућој етапи развита заједнице, организације инжењера и техничара могу преузети још значајније обавезе, посебно у процесу друштвеног договарања које треба да постане битна претпоставка друштвеног планирања и елеменат самоуправног привредног и политичког система.

Уважавајући ове принципе Савез инжењера и техничара шумарства и индустрије за прераду дрвета Југославије организовао је, на иницијативу и у сарадњи са Савјетом за шумарство и дрвну индустрију Савезне привредне коморе, САВЈЕТОВАЊЕ О УТВРЂИВАЊУ И ДРУШТВЕНОМ ВРЕДНОВАЊУ ОПШТЕКОРИСНИХ ФУНКЦИЈА ШУМА, које је одржано 24. јуна 1971. у Београду, у присуству више од 300 чланова и представника друштвено-политичких, стручних и других организација из свих република и покрајина.

Ово савјетовање организовано је због дубоке забринутости инжењера и техничара и шире јавности услед тенденције запостављања општекорисних функција шума, а са посебним циљем да се широј јавности и одговорним друштвеним факторима читавог југословенског друштва укаже на овај проблем управо у садашњој етапи провођења у живот принципа самоуправљања, самоорганизовања и друштвеног договарања, јер долази до недопустивог занемаривања шумскокултурних радова — проширене репродукције, чије штетне посљедице имају далекосежне размјере на општекорисне функције шума.

Стога се не смије занемарити основно уставно начело, тј. да је шума добро од општег интереса због чега је друштво првенствено и заинтересовано за рјешење ове проблематике.

Након исцрпних разматрања предлога о утврђивању и друштвеном вредновању општекорисних функција шума, материјала и предлога датих у дискусији, учесници савјетовања констатују следеће:

— У послеријатном нашем развиту шумарство је било преокупирано и једнострано ангажовано у напорима на изградњи и обнови земље, из чега је произилазила и његова првенствена оријентација на производњу дрвета, док су његове општекорисне функције биле занемарене. Овако једнострана оријентација имала је за посљедицу стално исцрпљивање шума као природног извора и слабљење њених општекорисних функција, односно сиромашење шума као општег добра.

— Стога је било крајње вријеме да Савез инжењера и техничара шумарства и индустрије за прераду дрвета Југославије истакне друштвено вредновање општекорисних функција шу-

ма као један од најактуелнијих задатака које треба да рјешава како шумарство, тако и цјелокупна друштвена заједница. Посебно је значајно што је овај проблем разматран са аспекта ширих друштвених интереса, јер цјелокупна активност у вези са овим савјеговањем представља снажну друштвену верификацију постојања општекорисних функција шума, као и потребу за њиховим вредновањем.

— У периоду када је шумарство већи дио свог дохотка уграђивало у опште економске темеље земље и друштва, постојало је увјерење да ће друштвена заједница јачањем своје материјалне базе улагати у пошумљавања, мелиорације и друге радове који доприносе да општекорисне функције шума јачају. Ово не због враћања „дуга“ шумарству, него због неопходности спречавања огромних штета које друштвена заједница трпи услед угрожавања и погоршавања шумског фонда, а тим и смањивања општекорисних функција шума. Оваква очекивања се нијесу испунила.

— Процес исцрпљивања и даљег занемаривања и слабљења шумских ресурса, што се испољава у занемаривању и слабљењу општекорисних функција шума, наставља се и данас. Посљедице овог процеса утолико су теже што се убрзано крећемо у правцу развијених урбанизованих друштава, а она су данас суочена са горућим проблемом загађености своје средине, недостатком воде, чистог ваздуха, слободног простора, честих и катастрофалних поплава и др.

— Индустијски развијена и богата друштва принуђена су да улажу огромна средства ради отклањања тешких посљедица загађености своје средине. Очување шумских комплекса и поновно успостављање вегетације на огољелим и деградираним земљиштима представља једну од најзначајнијих мјера у отклањању оваквог стања.

— Ова сазнања су допринијела да све развијене друштвене заједнице општекорисним функцијама шума придају изузетан значај, што налази свој пуни одраз у великој пажњи која се поклања постојећим шумама и улагањима у нова пошумљавања и друге мелиоративне радове, као резултат друштвене верификације односа према шуми као општем добру са његовим корисним функцијама, јер човјечанство, с обзиром на развој технике и цивилизације, све више тражи „зелена плућа“.

II

Проблем обезбјеђења средстава за радове у шумарству који имају карактер инфраструктуре, а који служе унапређивању шу-

ме као општег добра, остао је и даље у нас неријешен. У ову категорију спадају сви трошкови којима се друштво мора излагати да би се одржале и унапређивале функције шума, које су трајне и веома значајне за развој цјелокупне заједнице.

То су слиједеће функције:

— *Шума као заштитник земљишта, саобраћајница и других објеката од ерозије, бујица и поплава*

Годишње штете које настају у нашој земљи од бујица и поплава износе више десетина милијарди динара. Обим штета биће све већи јер се садашње стање у том погледу и даље погоршава а улагања у радове који спречавају те појаве све су мања (свега нешто преко 2% потребних радова).

Посљедњих година поплаве изазивају у нашој земљи катастрофалне штете. Учестаност ове појаве особито је велика у посљедње вријеме, а настала је као посљедица прекомјерног искористићавања шумског фонда и неадекватног улагања у накнадна пошумљавања и друге мелиоративне радове.

Ерозија земљишта и поплаве спадају у најнеповољније феномене који стално угрожавају друштвени стандард.

Непобитно је утврђено да је вегетација, нарочито шуме, најзначајнији фактор у спречавању површинске ерозије земљишта и честих поплава већих размјера.

— *Шуме као регулатор режима воде, значајан фактор хидроенергетског биланса и биланса воде уопште*

Значај шума као регулатора режима вода и њиховог укупног биланса веома је велики. Шуме мијењају однос између површинског отицања и инфилтрације у корист инфилтрације, чиме повољно утиче да вода равномјерно отиче, што има велики значај у водопривреди и економици вода уопште. Као посљедица равномјернијег отицања, шуме корисно дјелују на конзервацију земљишта, спречавање ерозије и смањивање поплава. Од особитог је значаја да наша земља, и поред релативног богатства водама, због необезбјеђених хидроакумулација од наноса, није у стању да се у потпуности користи изграђеним хидроенергетским објектима.

Шуме и очувано шумско земљиште спадају у најзначајнији фактор у заштити хидроакумулације од засипања наносом, па су од великог значаја за садањи и будући хидроенергетски биланс. То се у истој мјери односи и на хидроакумулације намијењене пољопривреди, индустрији или некој другој сврси.

— *Шуме као произвођач чистог и пречишћивач загађеног и затрованог ваздуха*

Један од парадокса савременог свијета јесте у томе што се све више смањују зелене површине — шуме, произвођачи кисеоника, а све више повећава техничко саторијевање које загађује човјекову животну средину. Биланс кисеоника у ваздуху стално се погоршава.

Веgetација је скоро искључиви произвођач кисеоника на земљи, док су остали извори безначајни. Пошто шуме чине највећи дио постојеће вегетације, не само по пространству које заузимају него и по асимилационој површини, очито је њихов пресудан значај као произвођач кисеоника.

— *Шума као заштитник насеља, градова и индустријских објеката од претјеране буке*

Истраживања су утврдила да је улога шуме као изолатора од претјеране буке изванредно значајна за живот савременог човјека. Посредне друштвене користи које шуме, нарочито градске и приградске, у комбинацији са зеленилом, пружају као заштиту становништва од буке — не би се могла изразити ни по једној важећој формули рентабилитета за тржишну привреду.

— *Шума као простор за лијечење, опоравак, одмор, односно рекреацију*

Једна од најзначајнијих функција шума у томе је што може да служи као објекат рекреације, схваћене у најширем смислу, почев од лијечења и опоравка до краткотрајних излета и викенда.

Шума представља незамјењив простор за лијечење, посебно савремених болести које се развијају и шире упоредо са урбанизирањем и технизирањем друштва.

Од посебног су значаја за ову сврху шуме у близини већих градова, због тога што омогућавају неопходну рекреацију и запосленим грађанима са најмањим приходима.

— *Шума и шумски појасеви као регулатори повећања пољопривредне производње*

Шумски пољозащитни појасеви представљају једну од најефикаснијих мјера у повећавању пољопривредне производње у подручјима која су стално или повремено изложена топлим сувим вјетровима и сушама. За ову констатацију постоје многи докази, а најочигледнији је велик број радова ове врсте изведен у многим земљама у свијету, посебно у СССР-у, (око милион ha шумских појасева) и у САД (велике површине у централном дијелу земље).

Шуме се најчешће подижу на слабијим земљиштима, чије коришћење за другу производњу не би имало економског оправ-

дања. Таква земљишта шуме поправљају и обогаћују, да би у одређеним условима могла послужити и за производњу пољопривредних култура.

— *Шума и шумски појасеви као заштитни фактор у одбрани земље*

Значај шума у класичним ратовима је добро познат. Мноштво примјера из историје наших народа ово лијепо илуструју. Савремени ратови, нарочито ослободилачки, потврђују овакав значај шума у партизанском ратовању, чему наша концепција народне одбране придаје велики значај.

Поред тога, шуме имају незамјениву улогу у заштити појединих подручја од радиоактивних зрачења, које би представљало једно од главних опасности у евентуалном рату.

Имајући у виду овакву улогу шума, у многим земљама су донијети прописи према којима се око нуклеарних реактора подижу заштитни шумски појасеви, уз истовремену забрану подицања насеља и коришћења земљишта у пољопривредне сврхе.

— *Шума као естетска и духовна категорија*

Питање пејзажног уређења појединих области Југославије је од великог значаја с обзиром на све већу преоријентацију земље на туристичку привреду. Планине, вода, а нарочито шуме, добијају све већи значај који се валоризује кроз повећани туристички промет.

— *Остале општекорисне функције шума*

Постоји читав низ и других општекорисних функција шума, које имају мањи или већи друштвени или шири општељудски значај. Једна је од таквих значајних функција и шума као конзерватор сунчеве енергије.

— Огроман значај наведених општекорисних функција шума изражен је у признатом гледишту да је њихова вриједност у поређењу са производном функцијом (вриједност дрвне масе и споредних продуката) ако десет пута већа. (Приближан однос 10:1).

— Подаци и чињенице изнијети на савјетовању указују на појединачни и укупни значај сваке од наведених општекорисних функција шума, који је врло тешко (а често и немогуће) изразити у новчаним вриједностима. На основу провјерених чињеница и података изнијетих у материјалима и излагањима учесника савјетовања, утврђена је несумњива повезаност и утицај општекорисних функција шума на садашње и будуће материјално стање и развој друштва и његов друштвени стандард.

— Стога је однос према општекорисним функцијама шума, у ствари, однос према виталним интересима шире друштвене за-

једнице. Зато оне не могу бити брига само ужег круга људи који раде у области шумарства већ, читаве шире друштвене заједнице.

III

— Даљи развитак шумарства као значајне привредне области зависи од односа свих фактора како према производној, тако и према општекорисним функцијама шума. Шумарство може да ријеши изванредно одговорне друштвене задатке само под условом да упоредо развија производну функцију, што је у његовој надлежности, и општекорисне функције за што је неопходна подршка и помоћ шире друштвене заједнице.

— Ради испуњавања ових задатака потребно је даље развијати стручну свијест у шумарству, посебно инжењера и техничара, који су носиоци стручне активности и техничког прогреса. Нарочито је значајно да се техничком и инжењерском кадру омогући веће стручно образовање, стицање потребних знања за рационално газдовање и са становишта општекорисних, а не само производних функција шума.

— На основи таквог проширења стручне свијести и образовања својих кадрова, шумарство је најпозваније да се стара и преузме иницијативу на уважавању општекорисних функција шума, у сарадњи са другим привредним гранама (туризмом, водопривредом, електропривредом, пољопривредом и др.). Већ данас су очите штетне последице једностраног дјеловања неких привредних грана у оквиру мањих или већих шумских комплекса, који настају као резултат неријешених односа између ових привредних грана и шумарства.

— Учесници савјетовања једнодушно констатују да и поред свих напора које чини или ће чинити шумарство, оно није једини фактор који сам треба да рјешава питање и проблеме који проистичу из друштвеног неуважавања општекорисних функција шума. Шума је декларативно призната (у Уставу) као опште добро, чим су признате и општекорисне њене функције, али друштвена заједница није даље разрадила овај начелан став нити прихватила обавезе које из тога проистичу.

— Учесници савјетовања сматрају да је неопходно путем одређених регулатива разрадити начело о шуми као општем добру и утврдити обавезе које из те чињенице проистичу како за поједине привредне гране, тако и за друштво у цјелини.

— Мјерило за обезбјеђење надокнаде за услуге које шумарство врши путем одржавања општекорисних функција шума, изражено је у различитим земљама висином улагања у нова пошумљавања и проширивање шумског фонда. Пошто је овакав вид

друштvene интервенције прихваћен као општи принцип у скоро свим земљама, без обзира на облик друштвеног уређења, сматрамо да би требало и наша земља да га усвоји и примијени. Ово је утолико неодложније што је у многим регионима у нашој земљи већ одавно прекорачена критична тачка када се морало приступити пошумљавањима и мелиорацијама широких размјера да би се отграничиле ерозија, поплаве и друге штете.

— Најважнија мјера за чување, постепено јачање и унапређење како производних, тако и општекорисних функција шума јесте оснивање посебних намјенских средстава за трајна и континуирана улагања у те сврхе. Та средства треба и безбиједити у виду фондова као институције која постоји готово у свим земљама. Трeбало би да такви фондови буду основани при друштвено-политичким заједницама (републикама и покрајинама) а у обезбјеђењу средстава и конципирању програмске политике фондова, обавезно треба да учествује, поред шумарства и главних корисника друштвених функција шума, и шира друштвена заједница, удјелом својих средстава за инвестиције и инфраструктуру.

— Свако даље одлагање рјешења овог проблема, односно неуважавање општекорисних функција шума, ствараће сваке године нове све веће штете које вишеструко премашују средства потребна за отклањање узрока оваквог стања.

Др Јосип Ковачевић:
ПОЉОПРИВРЕДНА ФИТОЦЕНОЛОГИЈА

У издању накнадног завода „Знање“ у Загребу управо је изишла из штампе књига „Пољопривредна фитоценологија“, коју је написао инж. др Јосип Ковачевић, професор Пољопривредног факултета у Загребу.

Књига има 269 страница, а подијељена је на следећа поглавља: Увод, Повијесни преглед смјерова и система науке о вегетацији, Преглед развоја фитоценологије у Југославији, Фитоценологија, Основи фитоценологије, Биљне области земље, Биљни свијет Југославије, Морфологија фитоценоза, Синекологија станишта пољопривредних површина, Карактеристичне биљне врсте станишта шума и травњака, Алелопатија, Синекологија расплођа (размножавања) и распрострањивањ, Животни облици, Синхрологија, Сингенетика (Развитак фитоценоза), Таксономија, Техника снимања, Опћи принципи биологије корова, Агроеколошки станишни индекси травњачких и коровских биљних врста, Корови у односу на нека својства тла, Методе процене фаза раста (развоја, стадија) травњачких и коровских биљних врста, Литература. У књизи има више цртежа, графикана и табела.

Књига представља врло вриједан допринос развоју пољопривредне фитоценологије или науке у биљним заједницама на пољопривредним земљиштима у Југославији. Као релативно млада даука, пољопривредна фитоценологија још није довољно призната и примијењена у пракси иако од ње пољопривреда и друге области могу имати велике користи. Посебно је велик значај фитоценологије за педологију, обраду земљишта, исхрану биља, сузбијање корова итд. Она може имати велику примјену у заштити тла од ерозије, у бонитирању земљишта и другдје, јер биљне заједнице, како каже др Ковачевић, „интегрирају, односно рефлектирају прилике (факторе) станишта“.

Писање књиге захтијевало је велик труд и познавање материје. Аутор је у томе потпуно успио. Проф. Ковачевић је вр-

стан познавалац и ветеран пољопривредне фитоценологије и хербологије (науке о коровима) у Југославији. То је показао и овом књигом. Она је писана лијеписим стилем и приступачна је ширем кругу читалаца — агронома, шумара, биолога и других.

Др Таиб Шариф

„СПОМЕНИЦА“
ПОЉОПРИВРЕДНОГ ФАКУЛТЕТА СВЕУЧИЛИШТА
У ЗАГРЕБУ (1959/60—1969/70)

Пољопривредни факултет издао је до сада двије „Споменице“. Једна за период од 1919/20—1959/60, поводом прославе 40-годишњице, и, друге, за период од 1959/60—1969/70.

У најновијој „Споменици“, која се односи на посљедње десетљеће, као и у првој, изложени су повијест наставе, персоналије итд.

Тако, у овој новијој „Споменици“ налазе се сљедећа поглавља: 1. Десетгодишњи развојни пут Пољопривредног факултета 1959/60—1969/70; 2. Свечана академија прославе педесетогодишњице осnutка факултета; 3. Промоција заслужних професора Пољопривредног факултета Свеучилишта у Загребу за почасне докторе — Doctor honoris causa; 4. Симпозији, семинари у јубиларној 1969. год.; 5. Организација студија и наставно-научне дисциплине на Пољопривредном факултету; 6. Број уписаних и дипломираних студената и стечених наслова доктора наука; 7. Библиографије; 8. Публикације 1919/20—1967/68; 9. Рад студената Пољопривредног факултета у периоду од 1960—1969. год. и, 10. Библиографија наставника Пољопривредног факултета с најважнијим биографским подацима.

Кроз 50 година постигла су степен доктора пољопривредних наука 132 кандидата, од тога посљедњих десет година 80! Првих 40 година постојања и рада Пољопривредног факултета објављена су 1 593 знанствена рада наставника и асистената, а само посљедњих десет година 2 008!

Један од највреднијих прилога „Споменице“ јесте: *Грађа југославенске пољопривредне библиографије од најстаријих објављених података до закључно 1848. г.*

У свој „Грађи“ наведено је 348 библиографских података наших најстаријих пољопривредних штампаних текстова, међу којима је најстарији: R a z z i S e r a f i n : »Della natura e proprietà dell'api overo Pecchia. Luca, 1588«.

Наше најстарије штампане пољопривредне публикације настале су под утицајем двију физиократских струја: Једне под утицајем талијанских физиократа, тј. преко Венеције у Далмацији, претежно у току друге половине XVIII стољећа, и друге тзв. јозефинисти, под утицајем Њемачке и Аустрије. Физиократски покрет је опћенито посвећивао већу пажњу пољопривреди па је због тога и настало писање разних пољопривредних састава (радова, чланака) и публикација.

Др Јосип Ковачевић

Др Асен С. Станчевић: *Воћни расадник и производња воћног садног материјала.* — Издање Завода СР Србије за издавање уџбеника (Графички завод, Титоград), Београд, 1970.

У нашој стручној литератури одавно се осјећала потреба за погодним и савременим приручником, који би на cjеловит начин синтетизовао сва досада стечена искуства у размножавању воћака. Писац ове књиге, научни савјетник Института за воћарство у Чачку др Асен С. Станчевић, успјешно је попунио такву празнину. На 168 страница текста обухваћена је cjелокупна расадничка производња од заснивања расадника до паковања и превоза воћних садница.

Књига је подијелена у два дијела. У првом дијелу обрађени су еколошки и привредни услови за расадничку производњу, организација територије, привредно најзначајније сорте континенталних воћних врста, као и најважније подлоге за производњу воћних садница. Други дио обухвата комплетан поступак у производњи воћног садног материјала: производњу генеративних и вегетативних подлога, воћно растило, калемљење воћака, одгајивање воћних садница (његу воћних садница, обраду земљишта, ђубрење, наводњавање, заштиту од болести и штеточина и др.), особености у производњи појединих воћних врста, вађење и трап-

љење, класирање, паковање и превоз. На крају књиге дати су преглед трошкова за производњу воћних садница у виду планске калкулације, затим оперативни план рада у расаднику и објашњен је поступак вођења расадничких књига. Књига је илустрована са 54 слике у тексту. Садржи 28 литературних података.

Настала као резултат дугогодишњег научноистраживачког рада и богатог практичног исуства, ова књига обогаћује нашу уџбеничку и стручну литературу страницама које се одликују обиљем и поузданошћу информација. Као таква, у потпуности одговара својој намјени, образовању пољопривредних стручњака, а корисно је могу употријебити сви воћарски стручњаци који се у својој пракси сусрећу са проблемима воћног садног материјала.

Књига се може наручити од издавача — Завода за издавање уџбеника СРС, Београд по цијени од 25 динара.

*Дипл. инж. Мирослав Белић,
Институт за воћарство — Чачак*

Инж. ШЕФКЕТ КУЛОГЛИЈА

Пишем, отишао је од нас заувјек а мислим да је стално међу нама. То је нешто чега човјек не може да се ослободи. Иако се његов одлазак очекивао, ипак је на неки начин био изненадан. То је, ваљда, и зато што је Шефкет трагове себе оставио на свима нама који смо били његове колеге, пријатељи, сарадници и су-грађани.

Уосталом, друкчије није могло бити, јер то онда не би био ШЕФКЕТ КУЛОГЛИЈА, дипломирани инжењер шумарства, из Пљеваља, који нас заувјек напусти лjeta 1971.

Покојни Шефкет је рођен у древној чаршији пљеваљској 1932. год., одрастао је у том истом граду, а гимназијско образовање стекао у најстаријој гимназији Санцака и једној од најстаријих у Црној Гори, у Пљевљима. По завршетку студија на Шумарском факултету у Сарајеву 1960. год., одмах се запослио у Предузећу за узгој, заштиту и искоришћавање шума „Љубишња“ у Пљевљима, чији је члан колектива остао до посљедњег дана живота.

Рад је био сврха његовог живота. Ту је Шефкет био прави изданак своје породице, чија је егзистенција искључиво зависила од рада. Рад је за њега имао вриједност култа. Кроз такве односе формирала се и његова личност. И само оно што је било резултат рада, имало је за Кулоглију вриједност. А радио је много, на стручном усавршавању, на проблемима колектива којем је припадао, на допуни свог општег образовања, итд. Невјероватно је колико је био огроман потенцијал његовог интересовања: шумарство, економика, књижевност као цјелина, сликарство, политика, филозофија која га је можда највише привлачила, социологија. У служби, Шефкету није радно вријеме диктирало посао,

већ проблем или идеја која га је заокупљала. Што је у ком послу било више проблема, то је његову личност значајније привлачило.

Живот је схватао да му треба бити окренут лицем, као што је сматрао да и човјек човјеку треба да буде окренут. Зато је и волио човјека, и живот, и људе, нарочито када се понашају као људи. У себи је носио за све то необузданост духа са смиреностију понашања. Елоквенција његова и креација мисли, најблаже речено су изненађивале. И то није понекад пролазило без посљедица, нарочито у вријеме култа провинцијских потенцијалних претендената на мала „краљевства“.

Стално у тражењу нових метода у раду, бунио се против преживљелих схватања о пословима у шумарству. Његово вјечито схватање о тражењу новог у стручним пословима и убјеђивање других у вриједност тога, било је општепознато и понекад је стварало отпоре, са којима се није марио, што му је доносило и часове туге.

Његова највећа љубав биле су шуме, а самим тим и организација у којој је живио, град у коме се родио и одрастао, и људи који нијесу механизам за „избацивање туђих мисли“. Шуми се радовао као дијете, она је била његова инспирација, спокојство, његова духовна игра, поље његовог иживљавања, његова снага и безбједност. Једном ријечју, волио ју је, јер је она била његова преокупација.

Средина у којој је радио изазвала је код њега посебно поштовање. Односе у колективу његовао је са посебним пијететом и то кроз рад, другарство, дружељубивошћу, истинољубивошћу, праведношћу, и то све са посебном пажњом до посљедњег дана свога живота. За свој колектив је желио да буде узор свим колективима у својој дјелатности.

Овакав какав јесте — какав је био — Шефкет Кулоглија, са свим својим манама и врлинама, стицао је неподјијелене симпатије у свом колективу. Ни у својој тешкој болести, које је био потпуно свјестан, није заборавио проблеме предузећа или шумарства уопште: то су биле теме у којима је он и тада „жучно“ учествовао.

Такав је био Шефкет Кулуглија.

Напуштајући нас заувјек, у најбољим стваралачким годинама свога живота, а остављајући дивне трагове о себи у нама, губитак Шефкетов из средине у којој је живио, отворио је неизмјерну празнину и породици и међу колегама, пријатељима, суграђанима, у колективу и међу свима онима који су га познавали.

Цане Јанићијевић